

LITERATURA RELIGIOSA I DEVOCIONAL MEDIEVAL (s. xiii-xv). La quantitat de literatura religiosa traduïda anònimament al català entre els segles xiii i xv és enorme, poc estudiada i escassament editada. Aquí tan sols en podem esmentar les fites més importants. A part dels homiliaris (com ara les *Homilies d'Organyà*), les versions més antigues són de la segona meitat del segle xiii: els *Diàlegs* (i, si és obra del mateix traductor, els *Moralia in Job*) de Sant Gregori, i la *Legenda aurea*, més coneguda com el *Flos sanctorum*, de Jacopo da Varazze, o, segons la traducció, les *Vides de sants rosselloneses* de Jacobus de Voragine; traduïdes possiblement al Rosselló, se n'han conservat disset manuscrits (no tots amb el text complet) i van ser difoses per la impremta a partir de 1494. Durant el segle següent, destaquen les traduccions de literatura devocional, com per exemple les d'obres atribuïdes a sant Agustí (*Soliloquia animae ad Deum* i *Speculum peccatoris*), a sant Bonaventura (les *Meditationes vitae Christi* o el *Stimulus amoris* de Jaume de Milà, en dues traduccions diferents) i a sant Bernat (*Liber de passione Christi*, d'Otger de Locedio, *Meditationes piissimae de cognitione humanae conditionis*, *De meditatione passionis Christi per septem diei horas libellus*, també atribuït a Beda i a sant Bonaventura); d'altres obres d'autors espirituals també foren catalanitzades: el *De triplici via ad sapientiam* d'Hug de Balma, l'*Excitatorium mentis ad Deum* de Bernat Oliver, l'*Speculum Ecclesiae* d'Hug de Saint-Cher, la part del *Monotessaron* de Jean Gerson corresponent a la passió de Crist, o les obres de Domenico Cavalca, traduïdes per Pere Busquets. Algunes d'aquestes traduccions (les *Meditationes*), i d'altres de noves (el *Kempis* traduït per Miquel Peres o el *Cartoixà* de Joan Roís de Corella), es van difondre per mitjà de la impremta. La literatura espiritual aporta versions de les *Revelacions* de santa Elisabet i de santa Àngela de Foligno. Al seu torn, la literatura penitencial disposa dels millors exemples en la traducció del *De miseria humanae conditionis* d'Innocenci III. Es tradueixen també epístoles apòcrifes relacionades amb la figura de Jesucrist: dues versions de l'*Epístola caiguda del cel*, cartes de Publi Lèntul i de Ponç Pilat. En l'àmbit de les regles monàstiques, es conserven diverses versions de la *Regla* de sant Benet (una de les quals, d'Arnau d'Alfarràs) i de les regles d'altres ordes religiosos, com santa Clara, l'Hospital i el Temple. Mereix una menció especial la literatura de visions i viatges al més enllà. A les versions del *Purgatori de sant Patrici* de Ramon Ros i de Ramon de Perellós, s'hi han d'afegir les tres traduccions diferents de la *Visió de Tnugdál* atribuïda a frater Marcus, la *Visió de Trictelm* extreta de la *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* de Beda, l'*Aparició de l'esperit de Guido del Corvo* de Joan Gobi i

la Visió de Lluís d'Auxerre de Taddeo de'Gualandi [Josep Pujol]

- ALBAREDA, Anselm M.. "Textos catalans de la *Regla de sant Benet*". A: *Catalonia Monastica. Recull de documents i estudis referents a monestirs catalans*. Montserrat: Monestir de Montserrat, 1929, p. 9- 109.
- ALEGRE URGELL, Montserrat. *Diàlegs de sant Gregori. Transcripció de la versió catalana de 1340*. Barcelona: PAM, 2006.
- ALTURO I PERUCHO, Jesús. "Fragment d'una traducció catalana medieval dels *Moralia in Iob* de sant Gregori el Gran". *Faventia* 7 (1985), p. 35-51.
- ARAMON I SERRA, Ramon. "Dos textos versificats en català de *La carta tramesa del cel*". *Estudis Universitaris Catalans* 14 (1929), p. 279-298.
- BERTINI, Giovanni M. . "I *Soliloquia* e lo *Speculum peccatoris* dello Pseudo Agostino in catalano". A: *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*. Barcelona: IEC, 1936, vol. II, p. 233-263.
- Contemplació de la passió de Nostre Senyor Jesucrist*. Ed. d'Albert Hauf. Barcelona: Edicions del Mall, 1982.
- MINERVINI, Vincenzo. *Il Libro del plant de l'hom. Versione catalana del Liber de miseria humane conditionis di Lotario Diacono*. Fasano di Brindisi: Schena, 1996.
- MIQUEL I PLANAS, Ramon. *Llegendes de l'altra vida*. Barcelona: Biblioteca Catalana, 1914.
- OLIGER, Livarius. "*Revelacions de Santa Elisabeth* (Texte català inèdit del segle XVè)". *Estudis Franciscans*, 38 (1926), p. 341-355.
- OLIVER, Bernat. *Excitatori de la pensa a Déu*. Ed. de Pere Bohigas. Barcelona: Barcino, 1929.
- SANT GREGORI. *Diàlegs*. Ed. de Jaume de Bofarull i Amadeu-J. Soberanas. Barcelona: Barcino, 1931 i 1968.
- Vides de sants rosselloneses. Text català del segle XIII*. Ed. de Charlotte Maneikis Kniazzezh i Edward J. Neugaard. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1977.

- BERTINI, Giovanni M. "I *Soliloquia* e lo *Speculum peccatoris* dello Pseudo Agostino in catalano". A: *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*. Barcelona: IEC, 1936, vol. II, p. 233-263.
- BOHIGAS, Pere "Petita contribució a l'inventari d'obres catalanes de pietat popular anteriors al s. xix". *Analecta Sacra Tarraconensia* 28 (1955), p. 355-368.
- CASAS, Montserrat "Algunes consideracions sobre les traduccions catalanes del *Llibre de les revelacions* d'Àngela de Foligno (segle XV)". *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* 25 (2003-2004), p. 461-481.
- FERRER, Montserrat "Notes on the Catalan Translations of Devotional Literature with Special Reference to the *Epistle of Lentulus to the Senate of Rome*". A: Barry Taylor i Alejandro Coroleu (eds.). *Humanism and Christian Letters in Early Modern Iberia (1480-1630)*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2010, p. 47-60.
- HAUF, Albert *D'Eiximenis a sor Isabel de Villena. Aportació a l'estudi de la nostra cultura medieval*. Barcelona: IFV / PAM, 1990.
- ROMERO, Diego "La traducción valenciana de las *Meditationes Vitae Christi* del cartujano Ludolfo de Sajonia. Las primeras ediciones valencianas impresas". *Quaderns de Filologia. Estudis Literaris* 8 (2003), p. 299-314.
- WITTLIN, Curt J. "La traducció catalana del *Speculum Ecclesiae* d'Hug de Saint-Cher, impresa a Càller l'any 1493". A: Paolo Maninchedda (ed.). *La Sardegna e la presenza catalana nel Mediterraneo*. Càller: CUEC, 1998, vol. 1, p. 447-461.